

OPETUSKUSTANNUSTEN SELVITYS 2020

1 Johdanto

1.1 Selvityksen tarve

Kauniaisten kaupungin talousarvioon 2020 on kirjattu, että sivistystoimen strategisena toimenpiteenä selvitetään, mistä syystä eri koulujen välillä on eroavaisuuksia oppilaskohtaisissa kustannuksissa (TA 2020, 89).

Tässä selvityksessä tarkastellaan Kauniaisten suomenkielisten ja ruotsinkielisten koulujen kustannusten eroavaisuuksia sekä kustannuseroja selittäviä tekijöitä. Pääsääntöisesti tarkastelu suoritetaan kaupungin vuosien 2017–2019 tilinpäätösten kustannustietojen pohjalta. Selvityksessä vertaillaan sivistystoimen käyttötalouden koulukohtaisia toimintakatteita (toimintamenot – toimintatulot). Näistä tiedoista saadaan selville oppilaskohtaiset (eur / oppilas) kustannukset, jotka muodostuvat henkilöstömenoista (opettajat ja muu henkilökunta), palvelujenosto-, aine- ja tarvikekuluista sekä sisäisistä menoista (kiinteistöjen vuokrat, ruokailu, siivous) ja muista toimintakuluista.

1.2 Kuntaliiton ja Kuntamaiseman tilastotietoja

Kauniaisten kaupungin opetus- ja kulttuuripalvelujen nettokäyttökustannukset ovat yhteensä noin 31 miljoonaa euroa. Se on lähes puolet kunnan kokonaisnettokustannuksista, jotka ovat yhteensä noin 66,9 miljoonaa euroa. 31 miljoonasta eurosta suurin osa (11 miljoonaa) on sijoitettu perusopetukseen. Lukiokoulutukseen on puolestaan sijoitettu 5,9 miljoonaa euroa. (Kuntaliitto, kustannusrakenne 2020.)

Kauniaisissa perusopetuksen kustannukset asukasta kohden ovat 1191 euroa, kun koko maan keskiarvo on 913 euroa. Kirkkonummella kustannukset asukasta kohden ovat 1064 euroa, Espoossa 1107 euroa ja Helsingissä 753 euroa. Uudenmaan keskiarvo on 921 euroa per asukas. Vertailun vuoksi; Kauniaisten kaupungin kanssa saman kokoisessa noin 9800 asukkaan kunnassa Iissä perusopetuksen kustannukset asukasta kohden ovat 1291 euroa. Toisessa saman suuruudessa kunnassa Mänttä-Vilppulassa vastaava luku on 819 euroa asukasta kohden. (Kuntaliitto, kustannusrakenne 2020.)

Kuntamaiseman vuoden 2018 analyysin mukaan Kauniaisissa koulukoot ovat suuret, luokkakoot ovat keskimääräiset ja tehostetun tuen oppilaiden määrä on keskimääräinen. Toimitilojen määrä oppilasta kohden on maltillinen, vaikkakin kustannukset ovat keskiarvoa suuremmat. Henkilöstökustannukset ovat merkittävästi suuremmat verrattuna Kuntaliiton aineistoihin Suomen muiden kuntien kouluista. (Kuntamaisema 2018.)

Taulukko 1. Kuntamaisema, Kauniaisten perusopetus 2017-2018

Yksikko	Vuosi	Luokka-asteet	€/oppilas	Oppilaat	Luokkamäärä	Luokkakoko	Erytisen tuen oppilaat	Tuntiresurssit (viikkotuntia / oppilas)	Vakit. opetushlöökunta
Granhultsskolan	2017	Alakoulu	8 530 €	387	21,0	18,4	2,8 %	1,9	31,0
Granhultsskolan	2018	Alakoulu	8 805 €	369	21,0	17,6	0,8 %	2,0	29,8
Mäntymäen koulu	2017	Alakoulu	7 492 €	440	25,0	17,6	2,5 %	3,3	
Mäntymäen koulu	2018	Alakoulu	7 801 €	433	24,0	18,0	3,0 %	1,9	24,0
Hägelstamska skolan	2017	Yläkoulu	10 212 €	342	18,0	19,0	1,8 %	2,2	30,0
Hägelstamska skolan	2018	Yläkoulu	11 038 €	329	18,0	18,3	4,3 %	2,3	32,0
Kasavuoren koulu	2017	Yläkoulu	9 508 €	340	20,0	17,0	2,9 %	3,1	30,0
Kasavuoren koulu	2018	Yläkoulu	10 173 €	341	20,0	17,1	3,2 %	2,3	31,0

Taulukko 2. Kuntamaisema, Kauniaisten lukiot

Yksikko	Vuosi	Kustannus (€/varsinainen opiskelija)	Opiskelijat varsinaiset	Vakit. opetushlöökunta	Henkilötyövuodet (HTV / 10 opiskelijaa)	Ulkokuntalaisten opiskelijoiden osuus
Gymnasiet Grankulla Samskola	2018	9 231 €	307	16,0	0,6	59,6 %
Gymnasiet Grankulla Samskola	2017	9 057 €	299	15,0	0,8	62,2 %
Kauniaisten lukio	2018	7 766 €	424	25,3	0,5	84,0 %
Kauniaisten lukio	2017	7 331 €	410	23,0	0,7	80,7 %

1.3 Onko kustannuksilla vaikutusta oppimistuloksiin?

Oppilaskohtaisten kustannusten vaihtelu on suurta Suomen eri kunnissa ja opetus muodostaa keskeisen osan kuntien taloudesta. Vaikka kustannustehokkuus on tärkeää kunnille, korrelaatio oppilaiden suoritus- ja oppilaskohtaisten kustannusten välillä on pientä.

Tutkijat huomauttavat, että kouluissa, joissa sijoitettiin 8000-9000 euroa oppilasta kohti oli sekä keskimääräisesti korkeampia tuloksia PISA 2009 –tutkimuksessa, mutta yhtä lailla myös kansallista keskiarvoa heikompia tuloksia. Vain OECD-maissa, joissa opetukseen sijoitetaan selkeästi keskiarvoa vähemmän, on yhteys käytettyjen resurssien ja oppimistulosten välillä. Pienet opetusryhmät tai tarkkailutoimintajärjestelmät eivät myöskään tuota parempia tuloksia. Parhaita oppimistuloksia saadaan panostamalla hyviin opettajiin ja koulutusorganisaatioon, joka kannustaa toiminnallaan opettajia pedagogisen ammattitaidon itsenäiseen ja innovatiiviseen hyödyntämiseen. Työssään viihtyvät ja motivoituneet opettajat saavat myös oppilaat viihtymään paremmin koulussa, ja siten oppimistuloksetkin paranevat. (Schleicher, OECD 2018.)

Laadukkaaseen opetukseen satsaaminen on samalla satsaus tulevaisuuteen. Ei voida kuitenkaan suoraviivaisesti todeta että, mitä suuremmat kustannukset, sitä laadukkaampi opetus. Kunnan opetuskustannuksien määrää tärkeämpää onkin se, kuinka resurssit käytetään ja jaetaan tasavertaisesti sekä tarpeiden että olosuhteiden mukaan.

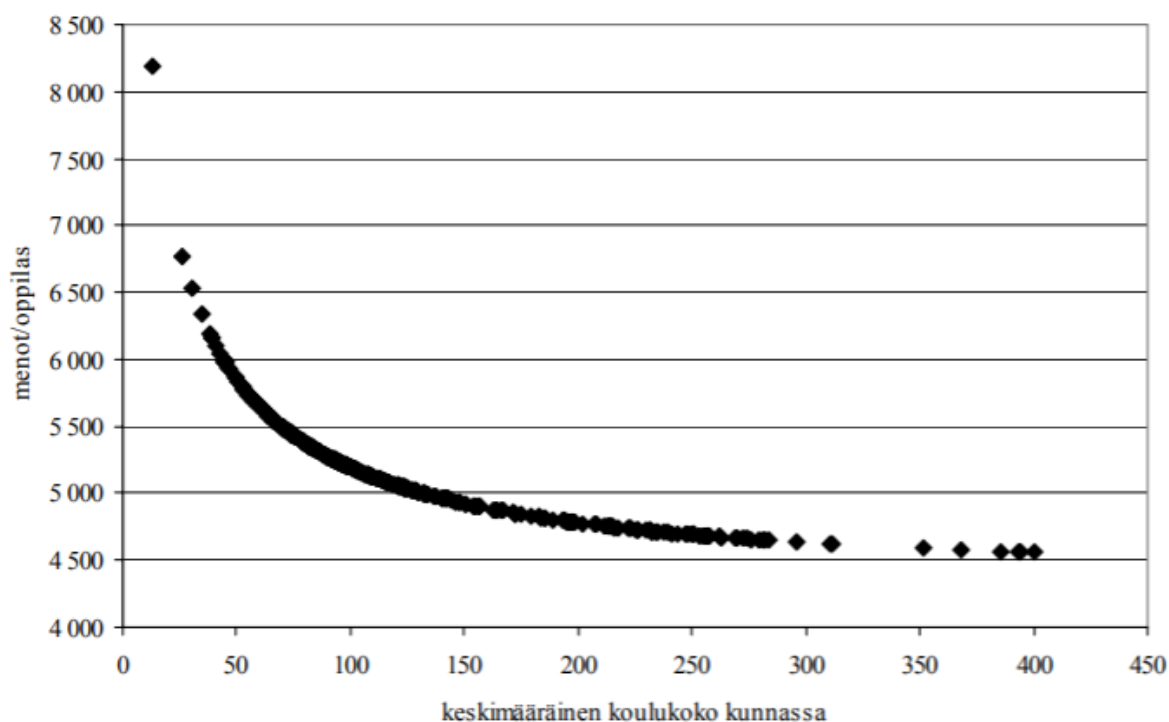
2 Opetuskustannuksiin vaikuttavia tekijöitä

2.1 Mittakaavatekijät

Opetuskustannuksiin vaikuttavia tekijöitä on tutkittu Suomessa melko vähän. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yli 10 vuoden takaisen tutkimuksen (VATT 2007) mukaan mittakaavatekijät kuten kuntien koko, koulujen koko ja opetusryhmäkoko vaikuttavat opetuskustannuksiin. Näistä eniten oppilaskohtaisten kustannusten määrään vaikuttaa koulun koko. Tämä pätee sekä perusopetukseen että lukio-opetukseen. Suurempi koulu voi vähentää oppilaskohtaisia kustannuksia tavalla, joka on mahdotonta pienemmissä kouluissa – silti tarjonta on yleensä parempaa suuremmissa kouluissa (esim. enemmän valinnaisia kursseja). Suurempien koulujen kohdalla korostuukin niin sanottu mittakaavaetu. Koulut tarvitsevat tarpeeksi suuren oppilasmäärän, jos ne haluavat hyötyä mittakaavaeduista täysimääräisesti. Pienet koulut kärsivät suuremmista kustannuseristä, mikäli heidän tulisi kyetä tarjoamaan pienemmälle oppilasmäärälle saman verran ja saman laajuisia kursseja kuin suurissa kouluissa on tarjolla (Learning and Skills Network 2006).

Peruskoulututkimuksen mukaan kustannukset alenivat selkeästi, kun kunnan koulujen keskikoko kasvoi alle 100 oppilaasta noin 300 oppilaaseen. Tämän jälkeen merkittäviä lisäsäästöjä ei enää syntynyt (ks. kuvio 1), sillä mittakaavatekijöiden vaikutus tasaantuu. (VATT 2007, 40-41.)

Kuvio 1. Oppilaskohtaisten menojen ja keskimääräisen koulukoon välinen yhteys kunnallisilla perusopetuksen järjestäjillä (VATT 2007, 41)

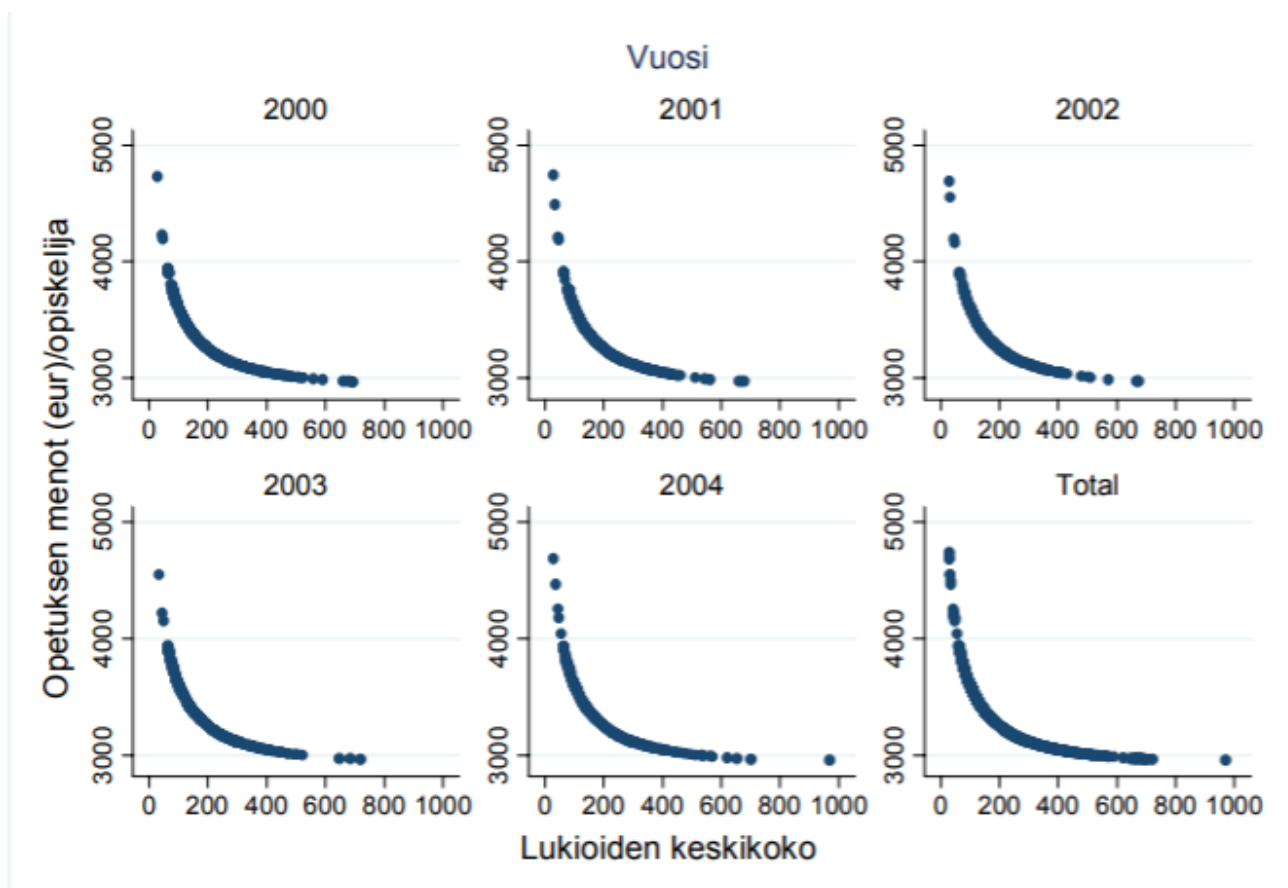

Lukiotutkimus osoittaa vastaavia tuloksia: siirtymä 100 oppilaan kouluista 200 oppilaan kouluihin aiheuttaa opetuskustannusten merkittävän laskun. 400 oppilaan rajan ylittyessä lisäsäästöjä ei näyttänyt syntyvän enää merkittävästi. Tutkimuksen mukaan mittakaavatekijöiden vaikutus kustannuksiin on epälineaarinen, eli kustannukset eivät jatka loputtomasti laskuaan, vaan vaikutus tasaantuu (ks. kuvio 2). (VATT 2007, 46-47.)

VATT:n tutkimuksien kohdalla on syytä huomioida, että ne alkavat olla aika vanhoja. Esimerkiksi opetuksen rahoitusjärjestelmä on täysin muuttunut kyseisten tutkimusten jälkeen ja opetussuunnitelmiakin on päivitetty.

Helsingin kaupunginhallituksen vuonna 2016 hyväksymässä opetustoimen palveluverkon kehittämisen tavoitteissa todettiin seuraavaa: ”Riittävän monipuolisuuden ja valinnaisuuden turvaamiseksi suomenkielisissä lukioissa on vähintään 500 opiskelijaa ja ruotsinkielisissä vähintään 400 opiskelijaa.” (Yhtenäinen peruskoulu – loppuraportti 2015.)

Kuvio 2. Opetuksen menojen ja keskimääräisen koulukoon välinen yhteys kunnallisilla lukiokoulutuksen järjestäjillä (VATT 2007, 47)

Lukioiden kohdalla kustannuksiin vaikuttaa alentavasti oppilasmäärän kasvaminen opettajaa kohden. Säästöt ovat hyvin runsaat, jos esimerkiksi nostetaan oppilasmäärää opettajaa kohden kymmenestä kahteenkymmeneen. Oppilasmäärän noustessa yli 25 (per opettaja) säästövaikutus on enää marginaalinen. (VATT 2007, 46.)

Kauniaisten kunnan varallisuus ja pieni koko näkyvät opetuskustannusten määrässä. Tutkimuksen mukaan nimittäin asukaskohtaisten verotettavien tulojen ja perusopetuksen oppilaskohtaisten kustannusten välillä on positiivinen yhteys. Toisin sanoen, kunnan varallisuuden kasvaessa myös panostukset perusopetukseen kasvavat. Lisäksi on tutkittu, että pienemmissä kunnissa perusopetuksen kustannukset oppilasta kohden olivat korkeimmat. (VATT 2007, 39.) Kuntien perusopetukseen käyttämien resurssien eroja voidaan havainnollistaa esimerkiksi koulukirjaston ja tietokoneiden käyttömahdollisuutena, vuosikurssien 1-6 ryhmäkokojen vaihteluna kuntien välillä sekä siinä, että jotkut kunnat tarjoavat huomattavasti enemmän opetustunteja kuin

Valtioneuvoston asetus (422/2012) vaatii. Kauniaisissa opetuskustannukset ovat suhteellisen korkeat, koska itse opetukseen ja opetustuntien määrään on satsattu enemmän kuin monissa muissa kunnissa.

2.2 Kieli, erityisopetus ja koulukuljetus

Muuta kieltä kuin suomea puhuvien oppilaiden osuus näyttää kasvattavan perusopetuskustannuksia. Myös muissa maissa, missä on kaksikielinen opetusjärjestelmä niin kuin Suomessa, on yleensä vähemmistöryhmän koulutus kalliimpi. Näin on esimerkiksi ranskankielisen opetuksen osalta englanninkielisessä Ontariossa ja vastaavasti englanninkielisen opetuksen osalta ranskankielisessä Quebecissä Kanadassa. (Boileau ja Vaillancourt 2017). Syyt ovat samat kuin Suomessa, eli pienemmät yksiköt ja opetusryhmät sekä pidemmät etäisyydet. Vähemmistökieliryhmän koulutus saa tämän seurauksena Kanadassa korvamerkittyä lisärahoitusta. (Häggman 2017, 2020)

Suomessa on myös kuntia, missä suomenkieliset muodostavat vähemmistöryhmän, ja niissä suomenkielinen opetus on yleensä kalliimpi. Näin on esimerkiksi Maalahdessa (Martin 7.8.2020).

Ruotsinkielisessä opetuksessa on myös muita seikkoja, jotka vaikuttavat kustannuksiin. Esimerkiksi opettajien täydennyskoulutus- ja oppimateriaalitarjonta on selkeästi suppeampi, ja kustannukset tämän takia yleensä korkeammat kuin suomenkielisessä opetuksessa.

Suomessa kunnan kaksikielisyys otetaan huomioon valtiosuusjärjestelmässä. Valtiosuusrahoitus muodostuu hallinnollisesti kahdesta osasta:

1. valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta (1704/2009)
2. opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesta opetus- ja kulttuuritoimen valtiosuudesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kunnan peruspalvelujen valtiosuutta koskevan lain (1704/2009) 3 luvun 10 § mukaan:

”Kaksikieliselle kunnalle kaksikielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määriteltä kaksikielisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,07. Edellä mainittuun kustannukseen lisätään euromäärä, joka saadaan kertomalla kaksikielisyyden perushinta kunnan ruotsinkielisten asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,93. Kunnan kaksikielisyydestä säädetään kielilain 5 §:ssä.”

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisen rahoituksen euromääräisesti merkittävin osa on koulutuksen ylläpitäjille myönnettävä yksikköhintarahoitus. Sitä myönnetään lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen ja ammattikorkeakouluille. Kauniaisten kaupungille kyseistä rahoitusta on myönnetty 2 351 928 e/vuosi. (KH 10.02.2020 § 27.)

Taulukko 3: Opetus- ja kulttuuritoimen valtiosuudet Kauniaisten lukioissa 2014–2020

Vuosi	Opiskelijamäärä	Yksikköhinta (euroa/opiskelija)
-------	-----------------	------------------------------------

	yht.	suomen kiel.	ruotsink iel	
2014	657	377	280	5862
2015	668	381	287	5476
2016	657	365	292	5597
2017	692	385	307	5620
2018	701	408	293	5576
2019	723	418	305	5550
2020	704	406	298	5940

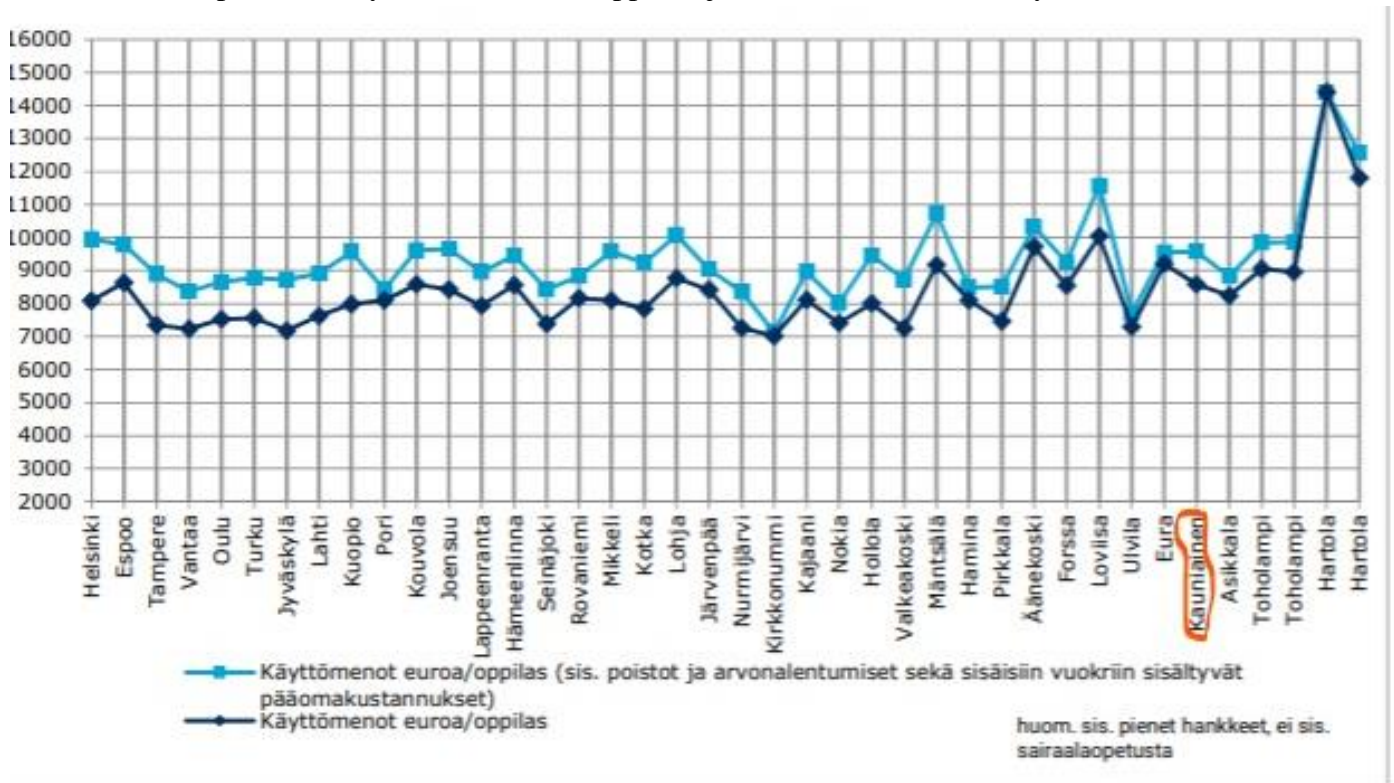
Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää perusopetukseen oppilaskohtaista lisärahoitusta ja rahoituksen muuhun opetus- ja kulttuuritoimintaan. Lisärahoitusta myönnetään esimerkiksi maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen. Ulkopaikkakuntalaisista oppilaista saadaan myös erikseen kotikuntakorvausta.

Opetuskustannuksia kasvattavia tekijöitä ovat kielen lisäksi myös erityisopetusta ja koulukuljetusta tarvitsevien oppilaiden osuus. (VATT 2007, 39.) Kauniaisissa opetuskustannuksiin vaikuttaa etenkin kaksikielinen opetusjärjestelmä ja erityisopetuksen järjestäminen. Koulukuljetuksen osalta kustannukset puolestaan ovat suhteellisen alhaiset molemmilla kieliryhmillä. Koulukuljetuskulut vuonna 2019 olivat ruotsinkielisen opetuksen puolella yhteensä 43 700 euroa ja suomenkielisen opetuksen osalta hieman suuremmat, 47 600 euroa.

3 Vertailua muiden kuntien opetuskustannuksiin

Alla olevasta kuviosta 3 näkyy, että Kauniaisten perusopetuksen käyttömenot (sisältäen poistot, arvonalentumiset ja sisäisten vuokrien pääomakustannukset) olivat noin 9500 (euroa/oppilas). Alle 20 000 asukkaan kuntien käyttömenot olivat keskimäärin 9 855 euroa oppilasta kohti, eli Kauniaisten käyttömenot olivat lähellä keskimääräistä arvoa. (Kouluikkuna 2018.)

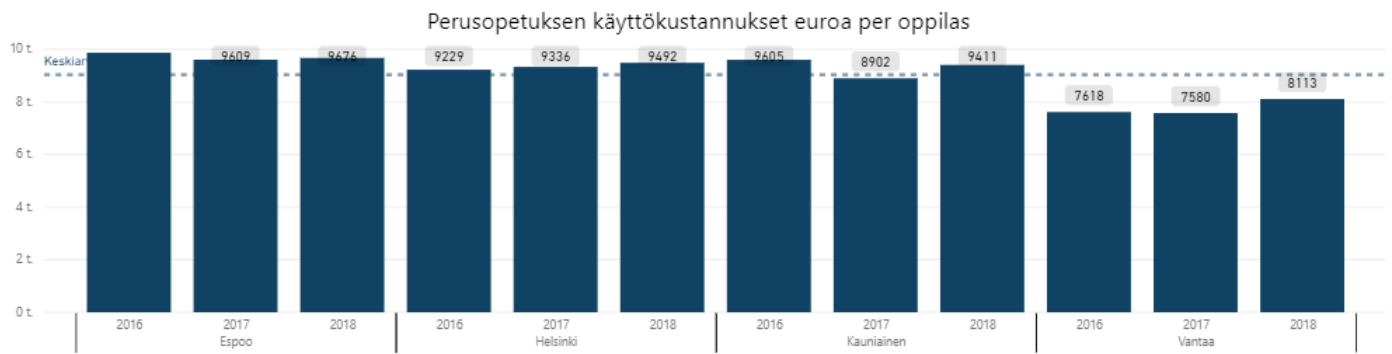
Kuvio 3. Perusopetuksen käyttömenot (euroa/oppilas) ja sisäisiin vuokriin sisältyvät kustannukset

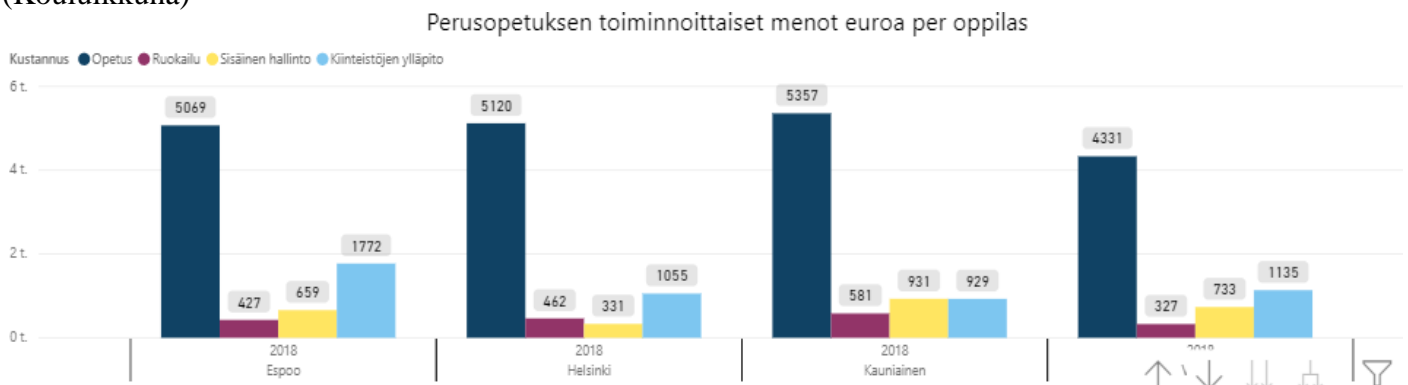
3.1 Pääkaupunkiseudun vertailukunnat

Alla olevasta kaaviosta näkyy, että Espoon ja Helsingin kustannuslukumat perusopetuksessa oppilasta kohden ovat aika lailla samalla tasolla Kauniaisten kanssa, poikkeuksena vuosi 2017, jolloin Kauniaisten lukema on laskenut. Vantaan kustannuslukumat ovat selkeästi alemmat verrattuna pääkaupunkiseudun muihin kuntiin (ks. kaavio 1). Kauniaisissa sijoitetaan enemmän opetukseen, kouluruokailuun ja sisäiseen hallintoon, kun taas muissa pääkaupunkiseudun kunnissa kiinteistökustannukset ovat suuremmat (ks. kaavio 2).

Kaavio 1. Pääkaupunkiseudun kuntien perusopetuksen käyttökustannukset (euroa / oppilas) (Kouluikkuna)

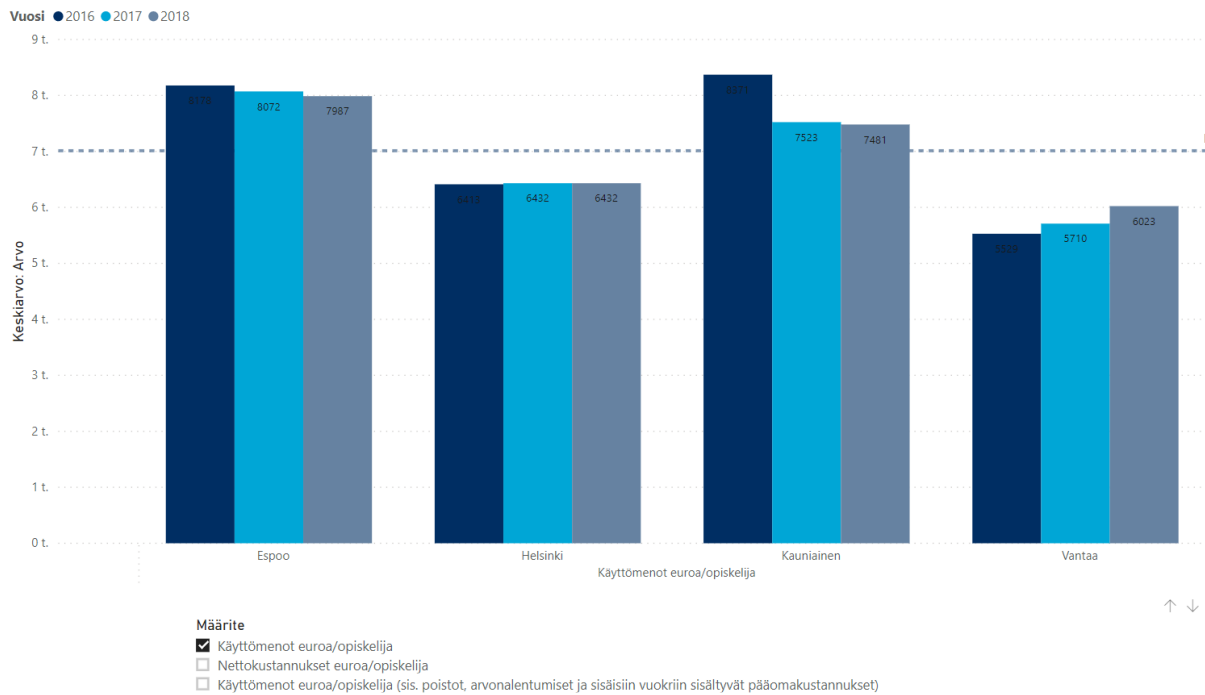

Kaavio 2. Pääkaupunkiseudun kuntien perusopetuksen toiminnalliset menot (euroa / oppilas) (Kouluikkuna)

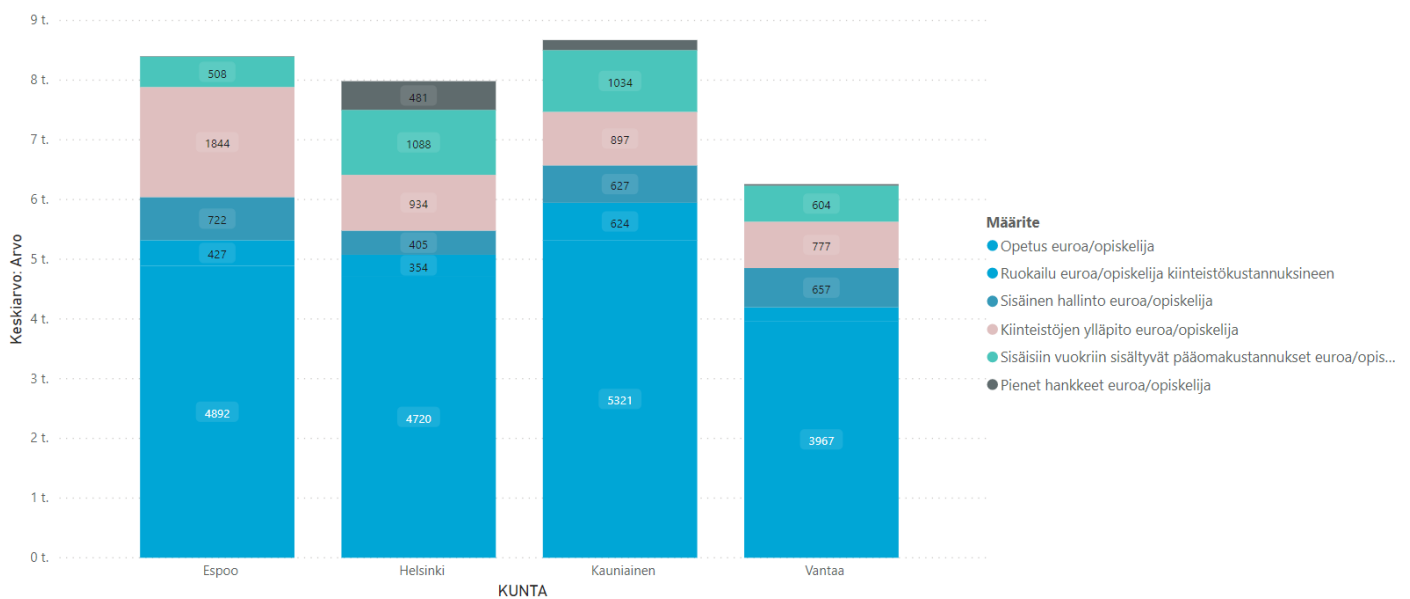

Alla olevasta kaaviosta ilmenee, että vuonna 2016 Kauniainen on varannut pääkaupunkiseudun kunnista yhteensä eniten varoja lukiokoulutukseen opiskelijaa kohti (ks. kaavio 3). Vuonna 2017, kun kaupunki teki suurehkon leikkauksen, kokonaiskustannukset opiskelijaa kohti kuitenkin laskivat alle Espoon tason. Espoolla on suuret kiinteistökustannukset opiskelijaa kohti, kun taas Kauniainen panostaa eniten varsinaiseen opetukseen ja myös kouluruokaan (kaavio 4).

Kaavio 3. Resurssien käyttö lukiokoulutukseen pääkaupunkiseudulla vuosina 2016–2018 Käyttömenot, euroa/opiskelija. Lähde: Kouluikkuna

Kaavio 4. Resurssien jakautuminen lukiokoulutuksessa vuosina 2016–2018. Jakauma opetukseen, ruokailuun kiinteistökustannuksineen, sisäiseen hallintoon, kiinteistöjen ylläpitoon, sisäisiin vuokriin ja pieniin hankkeisiin euroa/opiskelija. Lähde: Kouluikkuna.

3.2 Kirkkonummen opetuskustannusselvitys

Kirkkonummen opetuskustannusten selvityksessä tarkasteltiin kunnallisen päiväkotihoidon, esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kieliryhmäkohtaisia kustannuseroja ja niiden syitä vuosina 2006-2010. Selvityksessä ilmenee, että perusopetuksen oppilasmäärä on kasvanut Kirkkonummella vuosina 2006-2010 251 oppilaalla (5,4 %) ja kasvu on kohdentunut suomenkielisiin peruskouluihin. Vuosina 2006-2010 Kirkkonummen suomenkielisisä peruskouluissa tuotettiin 61 opetustuntia/ oppilas, kun vastaavasti ruotsinkielisissä kouluissa tuntimäärä oli 58 opetustuntia/ oppilas. Ruotsinkielisissä peruskouluissa oppilaskohtainen bruttokustannus oli vuosina 2006-2010 keskimäärin n. 222 €/ oppilas (n. 4,1 %) korkeampi kuin suomenkielisissä peruskouluissa. Molemmilla kieliryhmillä perusopetuksen oppilaskohtaisista kustannuksista suurin kustannuslaji vuosina 2006-2010 oli henkilöstökustannus.

Tarkastelussa havaittiin, että suomenkieliset palvelut olivat suoritekohtaisilta kustannuksiltaan pääsääntöisesti ruotsinkielisiä palveluja edullisempia. Kustannuserot suomen- ja ruotsinkielisen perusopetuksen välille ovat syntyneet pääosin henkilöstökustannuksista. Lukiokustannuksen osalta kustannuseroja havaittiin myös kiinteistökuukustannuksissa. Kieliryhmien väliseen kustannuserojen syntymiseen vaikutti edellä mainittujen kustannuserien lisäksi etenkin suurissa peruspalveluissa (kunnallinen päiväkotihoido, perusopetus) suomenkielisten palveluiden palveluvolyymin kasvu ja kasvusta seurannut palveluverkon tehokkaampi käyttöaste.

Kustannuserojen ei voida katsoa syntyneen kieliryhmiä koskevien erilaisten lainsäädäntöjen takia, sillä palvelun järjestämistä koskevien vaatimukset ovat yhtäläiset kieliryhmästä riippumatta. Sen sijaan kunnan omien, kieliryhmistä riippumattomien, ratkaisujen todettiin vaikuttaneen palveluverkon kustannuksiin. Tällaisia kunnan olosuhteisiin vaikuttavia ratkaisuja ovat esimerkiksi yksikköön sijoitetut vakanssit, toimitilat ja niiden kustannukset.

Molempien kieliryhmien tuottavuus oli vuosina 2006-2010 heikentynyt. Tuottavuudella tarkoitetaan tässä perusopetuksessa aikaansaadun tuotoksen (opetettujen oppilaiden määrä) suhdetta panokseen (toiminnasta syntyneet kustannukset). Tuottavuuden heikkenemistä selittää kustannustason nousun lisäksi suomenkielisellä puolella palveluverkon rakentamisesta aiheutuneet kasvaneet kiinteät kustannukset, kuten uusien toimitilojen vuokrat ja uusien vakanssien henkilöstökustannukset. Ruotsinkielisellä puolella taas selitystä tuottavuuden heikkenemiseen haettiin hitaasti kasvaneista tuotostmäärästä (aikaansaaduista suoritteista) ja samaan aikaan tapahtuneesta kiinteiden kustannusten ja kustannustason noususta.

Selvityksessä keskityttiin opetuksen tuloksellisuuteen (palvelujen taloudellisuus ja kustannustehokkuus), jonka kautta voitiin kohtuullisesti arvioida eri kieliryhmien välisiä kustannuseroja ja niiden syitä. Koska kyseessä on määrällinen tarkastelu, opetuspalvelujen laadusta (esim. oppimistuloksista, opetuksen tasosta eri kieliryhmissä) ei saada tietoa näillä menetelmillä. Selvityksen toimeksianto ei kuitenkaan edellyttänyt laadullista tarkastelua.

Julkisen sektorin palvelujen tuloksellisuuden tarkasteluun liittyy aina arvovalintoja. Kirkkonummen selvityksessä annettiin esimerkkinä perusopetuksen ryhmäkokojen pienentäminen, jonka oletetaan parantavan opetuksen laatua. Samalla edellytetään henkilöstöresurssien kasvattamista, josta seuraa korkeampia kustannuksia. Toisena esimerkkinä uudet koulurakennukset, joiden toivotaan parantavan palvelun laatua. Tästä seuraa kuitenkin kiinteiden kustannusten kasvua, joka nostaa samalla suoritteiden hintaa koko

palveluverkon tasolla. Kiinteiden kustannusten kasvu näkyy puolestaan tehokkuuden ja tuottavuuden väliaikaisena heikkenemisenä. Tuloksellisuutta lisäävät toimet punnitaankin aina suhteessa erilaisiin arvoihin.

Selvityksessä todetaan lopuksi, että vaikka palveluverkon rakentamiseen liittyvien kustannusten katsottiin nostavan palvelun tuottamiseen liittyviä suoritehintoja ja heikentävän tilapäisesti palvelun tuottavuutta, opetustoimen palvelujen järjestäminen taloudellisella tavalla, pitkällä aikavälillä perustuu kuitenkin oikein mitoitettuun ja oikea-aikaisesti rakentuvaan palveluverkkoon.

4 Oppilaskohtaisten kustannusten vertailu Kauniaisten perusopetuksessa ja lukio-opetuksessa vuosina 2017-2019

Alakoulut

	2019 (TP)			2018 (TP)			2017 (TP)		
Perusopetus - alakoulu	Mäntymäki	Granhult	ERO	Mäntymäki	Granhult	ERO	Mäntymäki	Granhult	ERO
EUR (€) / oppilas			(ruots.-suomi)			(ruots.-suomi)			(ruots.-suomi)
henkilöstömenot - opettajat	3 841	4 418	577	3 861	4 278	417	3 748	4 031	283
henkilöstömenot - muu henkilökunta	541	683	142	365	652	287	459	763	304
palvelujen ostot, aineet ja tarvikkeet, muut toimintakulut	606	707	101	709	580	-129	836	677	-159
sisäiset menot -kiinteistöjen vuokrat	1 237	1 602	365	1 217	1 539	322	1 409	1 694	285
sisäiset menot -ruokailu, siivous, muut	859	895	36	791	878	87	734	732	-2
toimintamenot yhteensä	7 082	8 305	1223	6 944	7 927	983	7 186	7 897	711
toimintatulot	128	28	-100	5	33	28	46	9	-37
toimintakate	6 955	8 278	1323	6938	7894	956	7 140	7 888	748
Oppilasmäärä keskimäärin	440	367	-73	439,4	378	-61	422	392	-30
Ryhmäkoot keskimäärin									
- yleisopetus	17,9	18,3	0	18,2	17,7	0	18,5	18,4	0
- taitoaineet	14,8	18,3	3	15,5	17,7	2	15,0	18,4	3
Erityisopetus (1000 EUR)	193	247	54	198	239	41	205	193	-12
S2 opetus (1000 EUR)	25			35			12		
Valmistava opetus (1000 EUR)							61		
Henkilökunta lkm (TA)	42,0	43,0	1	39,0	43,0	4	37,0	48,0	11

Ero Kauniaisten suomenkielisen ja ruotsinkielisen alakoulujen oppilaskohtaisten toimintakatteiden välillä on melko suuri: vuosien 2017-2019 aikana eron suuruus vaihtelee 748-1323 euron välillä. Ero selittyy sillä, että Mäntymäen koulussa on melkein 100 oppilasta enemmän kuin Granhultsskolanissa, mikä antaa Mäntymäen koululle mittakaavaetuja. Granhultsskolanin oppilasmäärä on laskenut viime vuosina, Mäntymäen koulun oppilasmäärä on puolestaan kasvanut. Opettajamäärät ovat kouluissa kuitenkin lähes saman suuret. Mäntymäen koulussa on yhteensä henkilökuntaa 45,5 ja Granhultsskolanissa 43,5 (TA 2020, henkilöstöosio). Granhultsskolanissa onkin enemmän opettajia suhteessa oppilasmäärään, minkä takia oppilaskohtaiset henkilöstökustannukset ovat suuremmat. Granhultsskolanissa vähennetään opettajia vuodesta 2020, mikä myös säästää pitkällä tähtäimellä. Ruotsinkielisessä opetuksessa vakanssien määrä laskee (-1 luokanopettaja) oppilasmäärän laskun seurauksena syksystä 2020. (TA 2020)

Alla olevan taulukon 4. mukaan alakoulujen välillä ei ole merkittäviä eroja opettajien ylituntien määrässä eikä myöskään ylituntipalkkioiden vuosittaisessa määrässä. Mäntymäen koulussa on vain hieman suuremmat ylituntikustannukset.

Taulukko 4. Alakoulun opettajien ylitunnit ja ylituntipalkkiot yhteensä (SPB 2019)

	Kevät ylituntien määrä yhteensä (h)	Syksy ylituntien määrä yhteensä (h)	Ylituntipalkkiot vuodessa yhteensä (euro)
Mäntymäen koulu	53,1	53,1	60 784
Granhultsskolan	52,5	52,5	60 360

Huomionarvoista on, että Granhultsskolanissa on itse asiassa suuremmat opetusryhmät. Mäntymäen koulussa on S2-opetusta (suomi toisena kielenä), jota Granhultsskolanissa ei ole, mutta sen sijaan Granhultsskolanissa on mofi-opetusta (modersmålsinriktad finska). Granhultsskolanissa on suuremmat kiinteistö- ja siivouskulut. Näitä kuluja saadaan alas, kun ruotsinkielinen esiopetus siirtyy Granhultsskolanin koulutiloihin. Kun samaan tilaan saadaan lisää käyttäjiä, koulun tilankäyttö tehostuu, mikä laskee kiinteistökustannuksia oppilasta kohden.

Suomenkielisen ja ruotsinkielisen opetuksen tuntijaot (ks. taulukko 5 ja 6) poikkeavat toisistaan. Vuonna 2017 tehtynä säästötoimenpiteenä sekä suomen- että ruotsinkielisen perusopetuksen tuntijakoa supistettiin. Suomenkielisellä puolella tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 opetusta yhteensä 236-250 vuosiviikkotuntia (vvt) riippuen oppilaan ainevalinnoista (SOV 08.12.2016 § 99). Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on puolestaan 244 vuosiviikkotuntia tuntijaossa (SUS 08.12.2016 § 97). Valtioneuvoston asetuksella säädetty opetuksen määrä on 222 vuosiviikkotuntia.

Tuntijaot poikkeavat toisistaan myös kieliohjelman osalta. Suomenkielisellä puolella kieliohjelma on kalliimpi. Suomenkielisessä perusopetuksessa on käytössä kaksi erilaista tuntijakoa, sillä kielikylpyopetuksella on oma tuntijakonsa. Kielikylpyopetuksessa A1-kieli ruotsi alkaa 1. vuosiluokalla. Ruotsinkielisessä koulussa ei ole kielikylpyopetusta, mutta kielitarjonnassa on "modersmålsinriktad finska" (äidinkielenomainen suomi). Ruotsinkielisessä perusopetuksessa alkava vieras kieli (A1) on aina alkuun suomi, muut vieraat kielet (A2, B2) aloitetaan vasta myöhemmin. Suomenkielisessä opetuksessa oppilaalla on enemmän valinnanvaraa kielissä.

Taulukko 5. Suomenkielisen perusopetuksen tuntijako (2017)

Tuntijako 2017

Vuosisluokka	vi1	vi2	vi3	vi4	vi5	vi6	vi7	vi8	vi9	Kauniainen	LISÄTUNNIT	VN asetus
AI	7	7	5	5	4	4	3	3	4	42		42
A1-kieli	1	1	2	2	3	2	2	3	3	19	1vvt vi2, 1vvt vi8	16
B1-kieli						2	2	2	2	8	2vvt vi7-9	6
MA	3	3	4	4	4	3	4	3	4	32		32
Ympäristö- ja	2	2	2	3	3	2				14		14
BG							2	2	3	7		7
FK							2	3	2	7		7
TETI							0,33	1,67	1	3		3
UE/ET/UO/UI	1	1	2	1	1	1	1	1	1	10		10
HI, YHT				1	2	2	2	2	3	12		12
MU	1	2	1	1	1	1	2			9	1vvt vi2	8
KU	2	1	1	2	1	1	2			10	1vvt vi1	9
KA	2	2	1	2	1	1	3			12	1vvt vi7	11
KO							3			3		3
LI	2	2	3	2	2	3	2	3	2	21	1vvt vi3	20
TAITO-TAIDE-VALINNAISET			2	1	2	2		3	2	12	1vvt vi6	11
OPO							0,66	0,67	0,67	2		2
Oppilaan hyvinvointi							0,33	0,33	0,34	1	1vvt lv7-9	
VALINNAISAIHEET					1	2		3	3	9		9
YHT	21	21	23	24	25	26	31,32	30,67	31,01	233		222
A2 (vapaaehtoinen)				2	2	2	2	3	2	13	1vvt vi8-9	12
B2-kieli (vapaaehtoinen)								2	2	4	sisällytetään valinnaisaineisiin	4
YHT								33,67	33,01	246		
Yli minimin	2	2	1	1	1	1	1	2	2			

Taulukko 6. Ruotsinkielisen perusopetuksen tuntijako (2016)

TIMFÖRDELNING I GRANKULLA from hösten 2016 i åk 1-6 och from hösten 2017 i åk 8

Ämne	Årskurs								
Årskurs	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Modersmål och litteratur	7	7	5	5	5	6	3	3	4
A1-språk (finska)	1	1	2	2	2	2	2	3	3
B1 svenska									
Matematik	3	4	4	4	4	4	4	3	4
Omgivningslära	2	2	2	2	3	3			
Biologi och geografi							2	2	3
Fysik och kemi							2	3	2
Hälsökunskap							1	1	1
Religion och livsåskådning	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Historia och samhällslära				1	1	3	2	2	3
Musik	1	2	2	2	1	2	2	0	0
Bildkonst	2	1	1	1	2	1	2	0	0
Slöjd	2	2	2	2	2	1	2	0	0
Gymnastik och idrott	2	2	3	3	3	2	2	3	2
Huslig ekonomi							3	0	0
Elevhandledning							2/3	1/3	1
Tillval konst och färdighet								3	2
välsmående							1/3	1/3	1/3
Valbara ämnen						1 slöjd	1	4	3
	21	22	23	23	24	26	30	28,67	29,33333
A2-språk (Eng,Ty)				2	2	2	2	2	2
B2=21									
frivilligt A2= 23									
Summa	21	22	23	25	26	28	32	30,67	31,33

Suomenkielisessä opetuksessa on merkittävä osa oppilaita, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, minkä seurauksena suomi toisena kielenä -opetuksen määrä on kasvanut vuosittain. Suomenkielisessä opetuksessa on valmistavaa opetusta sekä maahanmuuttajaoppilaiden monimuoto-opetusta, mitkä ovat puuttuneet ruotsinkielisestä opetuksesta. Syksyllä 2020 ruotsinkielisessäkin opetuksessa alkaa ensimmäistä kertaa valmistava opetus. Suomenkielisissä kouluissa on kolme erityisopetuksen pienryhmää. Ruotsinkielisellä puolella erityisluokkia ei ole, vaan erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat ovat integroituneet yleisopetukseen.

Granhultsskolanissa on suurempi osuus tehostetun tuen oppilaita (ks. taulukko 7).

Taulukko 7. Erityisoppilaiden osuus (%)

		2019	2018	2017	2016	2015	2014
Mäntymäen koulu							
	Yleinen tuki (kaikki oppilaat)						
	Tehostettu tuki	11	12	10	7	7	7
	Erityinen tuki	5	3	3	1	0	0
Granhultsskolan							
	Yleinen tuki (kaikki oppilaat)						
	Tehostettu tuki	18	17	13	14	14	15
	Erityinen tuki	2	2	3	3	3	3

Yläkoulut

	2019 (TP)			2018 (TP)			2017 (TP)		
	Kasa- vuori	Hagel- stam	ERO	Kasa- vuori	Hagel- stam	ERO	Kasa- vuori	Hagel- stam	ERO
EUR (€) / oppilas			(ruots.- suomi)			(ruots.- suomi)			(ruots.- suomi)
henkilöstömenot - opettajat	5 989	5 945	-44	5 684	5 617	-67	5 462	5 140	-322
henkilöstömenot - muu henkilökunta	280	426	146	288	359	71	394	427	33
palvelujen ostot, aineet ja tarvikkeet, muut toimintakulut	765	896	131	791	738	-53	757	646	-111
sisäiset menot -kiinteistöjen vuokrat	1 506	1 904	398	1 503	2 126	623	1 188	1 993	805
sisäiset menot -ruokailu, siivous, muut	1 012	1 023	11	929	1 000	71	851	803	-48
toimintamenot yhteensä	9 553	10 193	640	9 195	9 840	645	8 653	9 008	355
toimintatulot	78	115	37	66	177	111	93	244	151
toimintakate	9 475	10 078	603	9128	9663	535	8 560	8 764	204
Oppilasmäärä keskimäärin	340	327	-13	341,6	338	-3	346	364	18
Ryhmäkoot keskimäärin									
- yleisopetus	17,8	18,2	0	17,9	18,2	0	18,0	19,0	1
- taitoaineet	14,9	16,0	1	15,0	15,6	0	15,9	16,3	0
Päättötod. saaneita	117	113	-4	108	125	17	113	107	-6
Erityisopetus (1000 EUR)	184	174	-10	176	165	-11	180	139	-41

S2 opetus (1000 EUR)	21			13			32		
Valmistava opetus (1000 EUR)									
Henkilökunta lkm (TA)	38,7	38,0	0	38,7	38,0	0	39,0	43,0	4

Ero Kasavuoren koulun ja Hagelstamska skolanin oppilaskohtaisten toimintakatteissa vaihtelee 204-603 euron välillä vuosina 2017-2019. Tämä selittyy eroina sisäisissä menoissa eli kiinteistö- ja siivousmaksuissa. Itse opetuksessa kustannusero on pieni. Kasavuoren koulussa on henkilöstöä yhteensä 36,5 ja Hagelstamska skolanissa 39,5 (TA 2020, henkilöstöosio).

Hagelstamska skolanilla on hieman suuremmat opetusryhmät kuin Kasavuoren koululla. Vaikka Hagelstamska skolanissa on vähemmän oppilaita, on sillä kuitenkin enemmän opettajia kuin Kasavuoren koulussa.

Alla olevan taulukon 8. mukaan Hagelstamska skolanin opettajat tekevät noin 10 tuntia enemmän ylitunteja. Ylituntipalkkioiden yhteenlasketussa vuosimäärässä on noin 4500 euron ero; Kasavuoren koulussa on suuremmat ylituntikustannukset.

Taulukko 8. Yläkoulun opettajien ylitunnit ja ylituntipalkkiot yhteensä (SPB 2019)

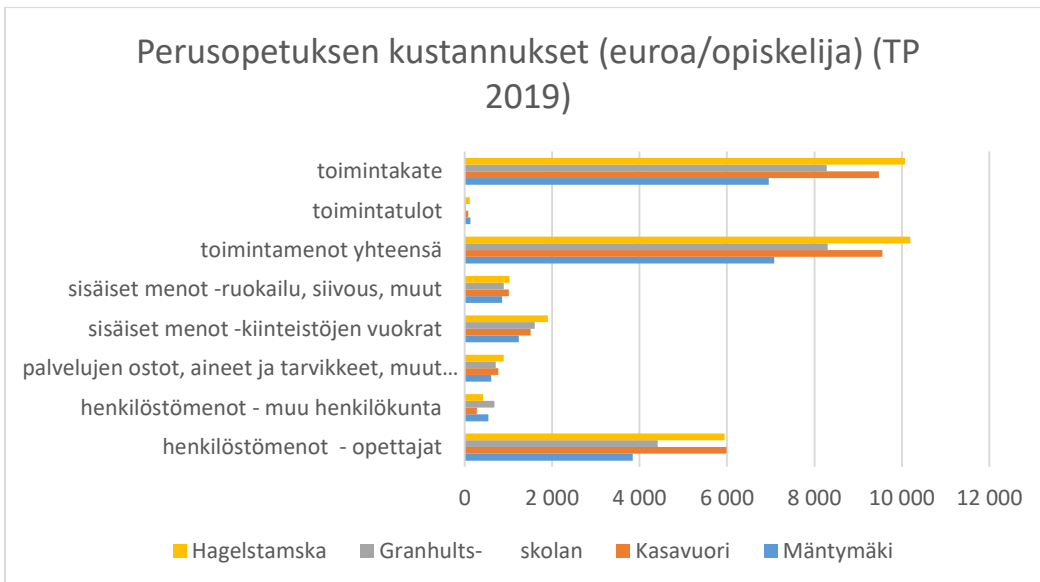
	Kevät ylituntien määrä yhteensä (h)	Syky ylituntien määrä yhteensä (h)	Ylituntipalkkiot vuodessa yhteensä (euro)
Kasavuoren koulu	87,3	78,6	114 606
Hagelstamska skolan	88,1	88,1	110 131

Hagelstamska skolanissa on suurempi osuus tehostetun tuen ja erityisen tuen oppilaita. Ruotsinkielisellä puolella erityisoppilaat ovat integroitu yleisiin opetusryhmiin, kun taas suomenkielisellä puolella on erityisoppilaille omia erityisryhmiä. Erityisopetuspalveluja ostetaan myös muilta kunnilta. Kokonaisuudessaan ero ruotsinkieliset ja suomenkielisen koulutoimen ostamissa erityisopetuspalveluissa on pieni alla olevan taulukon mukaan. Mutta kun tarkastellaan oppivelvollisuuskoulutukseen kuuluvia erityisopetuspalveluja, kustannusero on suuri. Muilta kunnilta ostetaan suomenkielisiä erityisopetuspalveluita noin 76 000 eurolla 32 oppilaalle (joista 20 on Espoo International schoolin oppilaita, eivätkä siis ole erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita). Ruotsinkielisiä erityisopetuspalveluita ostetaan noin 109 000 eurolla 5 oppilaalle. Ruotsinkieliset erityisopetuksen ostopalvelut kustantavat siis huomattavasti enemmän per oppilas (ks. taulukko 9).

Taulukko 9. Erityisoppilaiden osuus (%) ja erityisopetuksen ostopalvelut (eur)

Erityisoppilaiden osuus (%)								
			2019	2018	2017	2016	2015	2014
Kasavuoren koulu								
	Yleinen tuki							

	Tehostettu tuki	10	10	6	6	6	7
	Erityinen tuki	5	3	3	2	2	2
Hagelstamska skolan							
	Yleinen tuki						
	Tehostettu tuki	15	17	16	20	17	14
	Erityinen tuki	6	5	3	2	2	3
Erityisopetuspalvelut - Ostopalvelut kunnilta/valtiolta (1000 eur) (TP)	Ruotsinkiel. ”muu koulutoimi”	191 (josta opp.velv.koul. 109 000e)	185	170	168		
	Suomenkiel. ”muu koulutoimi”	182 (josta opp.velv.koul. 76000)	216	143	171		

Lukiot

	2019 (TP)			2018 (TP)			2017 (TP)		
Lukio-opetus	Lukio	GGs	ERO	Lukio	GGs	ERO	Lukio	GGs	ERO
EUR (€) / oppilas			(ruots.-suomi)			(ruots.-suomi)			(ruots.-suomi)
henkilöstömenot - opettajat	4 356	4 950	594	4 300	4 840	540	4 501	4 901	400
henkilöstömenot - muu henkilökunta	0	0	0	15	0	-15	95	122	27
palvelujen ostot, aineet ja tarvikkeet, muut toimintakulut	356	969	613	339	1 093	754	430	921	491

sisäiset menot -kiinteistöjen vuokrat	1 607	1 825	218	1 572	1 893	321	1 172	1 914	742
sisäiset menot -ruokailu, siivous, muut	923	892	-31	868	931	63	912	909	-3
toimintamenot yhteensä	7 241	8 637	1396	7 094	8 757	1663	7 109	8 766	1 657
toimintatulot	136	667	531	153	810	657	154	685	531
toimintakate	7 105	7 971	866	6940	7947	1007	6 955	8 081	1126
Oppilasmäärä keskimäärin	412	301	-111	422	297	-125	395	294	-101
Ryhmäkoot keskimäärin									
- pakolliset kurssit -	25,1	23,0	2	25,2	24,1	-1	24,4	24,0	0
- soveltavat, syventävät kurssit	16,7	19,0	2	18,2	19,2	1	18,2	17,9	0
Ylioppilastutkinnon suorittaneita	133	91	-42	121	90	-31	111	100	-11
Erityisopetus (1000 EUR)	0	35	35	0	27	27			
S2 opetus (1000 EUR)	0								
Henkilökunta lkm (TA)	28,0	25,0	-3	28,0	25,0	-3	29,0	30,0	1

Ero Kauniaisten lukion ja Gymnasiet Grankulla samskolan (GGs) oppilaskohtaisten toimintakatteiden määrässä vuosina 2017-2019 vaihtelee 866-1126 euron välillä. Ero on melko suuri, mutta on kaventunut viime vuosien aikana. Vuoden 2020 talousarvion ennusteen mukainen toimintakatteiden ero (644 euroa) on melkein puolittunut vuodesta 2017.

Lukion opiskelijakohtaiset kustannukset ovat laskeneet muutamassa vuodessa (2015-2018) merkittävästi (taulukko 10). Asiaan on vaikuttanut paitsi opiskelijamäärän kasvun tuoma toiminnan tehostuminen myös samaan aikaan tulleet kaupungin säästötoimet vuonna 2017. Opetusryhmien määrää on vähennetty pakollisissa kursseissa, minkä seurauksena ryhmäkoot ovat kasvaneet. Vaikutus on kohdistunut myös syventäviin ja soveltaviin kursseihin, joissa on pidetty minimiryhmäkokona 8 opiskelijaa. Lyhyissä vieraisissa kielissä ja eräissä muissa aineissa on tehty poikkeusjärjestelyjä, että opetusta on voitu järjestää pienemmillä ryhmillä (esim. eri kurssien ryhmien yhdistäminen). (Lukio-ohjelmaluonnos 2020.)

Taulukko 10: Toimintakate opiskelijaa kohti Kauniaisten lukiossa vuodesta 2015 lähtien (Lähde: Tilinpäätökset 2015–2018).

Tilinpäätös	Toimintakate/oppilas	Oppilasmäärä
2015	7680	377
2016	7674	380
2017	6955	395
2018	6940	422
2019	7105	412
2020 (TAE)	7504	415

Kauniaisten lukiossa toimintakate on laskenut opiskelijamäärän samalla kasvaessa vuosina 2015-2018. Vuonna 2019 oppilasmäärä on hieman laskenut ja toimintakate kasvanut. Vuoden 2020 talousarvioennusteessa toimintakate jatkaa kasvuaan oppilasmäärän hieman noustessa.

Taulukko 11: Toimintakate opiskelijaa kohti Gymnasiet Grankulla samskolassa vuosina 2015–2018. Lähde: Tilinpäätökset 2015–2018

Tilinpäätös	Toimintakate/oppilas	Oppilasmäärä
2015	8684	288
2016	8826	294
2017	8081	294
2018	7947	297
2019	7971	301
2020 (TAE)	8148	299

GGs:n toimintakate puolestaan nousi vuodesta 2015 vuoteen 2016 oppilasmäärän noustessa hieman. Vuodesta 2017 vuoteen 2019 asti toimintakate on jatkanut tasaista, varsin pientä laskua oppilasmäärän noustessa muutamalla oppilaalla. Oppilasmäärien vaihtelu on ollut varsin pientä vuosina 2015-2019 ja vuoden 2020 ennuste ei poikkea tästä tasaisesta linjasta merkittävästi.

GGs:n kurssien kokonaismäärän mukaan (opetus ja korvaus muista tehtävistä) laskettuina ns. lukioresurssit ovat laskeneet runsaat 11 % lukuvuodesta 2011–2012 lukuvuoteen 2019–2020. GGs on vuoden 2017 säästötoimista (taulukko 11) lähtien yrittänyt jarruttaa vastaavaa prosentuaalista leikkausta opetuksen määrään lakkauttamalla osan muista tehtävistä, olemalla maksamatta korvauksia sijaisuuksista ja maksamalla muista tehtävistä pienempiä palkkioita. Moneen muuhun lukioon verrattuna nämä palkkiot ovat GGs:ssa pienempiä. Opetettävien kurssien väheneminen on siten saatu pysähtymään 7 prosenttiin muun toiminnan kustannuksella. (Lukio-ohjelmaluonnos 2020.)

Kiinteistö- ja siivouskulut ovat kalliimmat GGs:lla. Opetuskustannukset ovat GGs:lla korkeammat ja opetusryhmät ovat pienemmät kuin Kauniaisten lukiolla, vaikkakin kurssitarjonta (ks. taulukko 12) on laajempaa suomenkielisessä opetuksessa. Tätä on työstettävä tulevassa Lukio-ohjelmassa.

Taulukko 12. Kurssitarjonta 2019-2020 lukuvuodelle

Pakolliset kurssit (lkm)		Syventävät kurssit (lkm)		Koulukohtaiset kurssit (lkm)		Yhteensä (lkm)	
GGs	Lukio	GGs	Lukio	GGs	Lukio	GGs	Lukio
217,8	276	91,5	153	65,1	60	374,4	489

Lukioiden suunniteltu kurssitarjonta verrattuna vallitsevaan tuntijakoon on esitetty taulukossa 13. Taulukossa esitetään lukioiden tuntijako (Valtioneuvoston asetus 942/2014), valiokuntien hyväksymät koulukohtaiset kurssit sekä lukioiden tarjoamat kurssit lukuvuonna 2019–2020 eri kurssikategorioissa. Taulukosta ilmenee muun muassa, että kieliohjelmat lukioiden koosta riippumatta vaativat resursseja. Merkille pantavaa on myös lukioiden A- ja B-kielten välinen ero resurssienjaossa, mikä lähinnä heijastaa toisen kotimaisen kielen asemaa eri kieliryhmissä. A-kielten kurssitarjonta vastaa 20 prosenttia GGs:n tarjoamista kursseista. Vastaava luku

Kauniaisten lukiossa on 14 %. Molemmista kouluissa A- ja B-kielten kurssitarjonta muodostaa 25 % koko kurssitarjonnasta.

Mainitsemisen arvoista on myös panostus matematiikkaan (14 % koko kurssitarjonnasta), erityisesti verrattuna humanistisiin ja yhteiskuntatieteellisiin aineisiin (20 % koko kurssitarjonnasta), jotka aineryhmänä käsittävät kaksinkertaisen määrän pakollisia ja syventäviä kursseja matematiikkaan verrattuna. Rinnakkaisryhmien määrä kurssia kohti on vahvasti sidoksissa tilojen saatavuuteen ja luokkahuoneiden kokoon lukioissa. (Lukio-ohjelma 2020.)

Taulukko 13: Kansallinen tuntijako ja kurssitarjonta kaupungin lukioissa. ** Bisneskurssit GNet, Yhteiset IKT-kurssit

Oppiaine tai aineryhmä	Koulukohtaiset syventävät / soveltavat*		Suunnitellut kurssit 2019-2020											
	Pakolliset	Syventävät	GGs		Lukio		Pakolliset		Syventävät		Koulukohtaiset		Yhteensä	
			GGs	Lukio	GGs	Lukio	GGs	Lukio	GGs	Lukio	GGs	Lukio		
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3	7	6	24	31	6	12	9	2,5	39	45,5		
A-kieli	6	2											72,6	67,5
Suomi			2		12		2		2		16	0		
Mofi			2		12		1		2,8		15,8	0		
Englanti			3	2	28	32	4	10	4	6	36	48		
Ruotsi				3		9		5			0	14		
Saksa			2	1	4,8	3		1,5		1	4,8	5,5		
B-kieli											22	56,5		
Ruotsi	5	2		3		21		4		2	0	27		
muut B-kiel	B2, B3	8, 8		B2-B3							0	0		
Saksa				3-5				7,2	7		7,2	7		
Ranska				2-4				7,6	8		7,6	8		
Venäjä				1-3				0	5,5		0	5,5		
Espanja				2-4				7,2	9		7,2	9		
Matematiikka											51	70		
yhteinen kurssi	1				4	5					4	5		
lyhyt oppimäärä	5	2	3	5	5	9	2	4	1	4	8	17		
pitkä oppimäärä	9	3	4	8	27	36	7	8	5	4	39	48		
Ympäristö ja luonnontieteet											62	74		
Biologia	2	3	2	3	7	10	6	5,5	3	1,5	16	17		
Maantiede	1	3	3	2	5	5	3	6	1	2	9	13		
Fysiikka	1	6	3	3	4	5	14	17	6	3	24	25		
Kemia	1	4	1	2	5	6	7	11	1	2	13	19		
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet											76	99,5		
Filosofia	2	2	1	3	7	10	0	2		0,5	7	12,5		
Psykologia	1	4	2	4	4	5	4	6	2	3,5	10	14,5		
Historia	3	3	6	4	12	15	3	5	5	2	20	22		
Yhteiskuntaoppi	3	1	4	9	12	15	2	2	8	8,5	22	25,5		
Uskonto/elämäkatsomustieto														
Ev.lut.	2	4	2	2	9	10	0	3			9	13		
Ort.uskonto					1	1					1	1		
Elämäkatsomus					1	1					1	1		
Terveystieto	1	2	3	2	4	5	1	3	1	2	6	10		
Taito- ja taideaineet		3									34,3	51		
Liikunta	2	3	6	6	8	12	2	4	4,5	6	14,5	22		
Musiikki	1-2	2	2	7	8	9	0	0,5	0,8	1,5	8,8	11		
Kuvataide	1-2	2	4	6	6	11	3	2	2	5	11	18		
Teemaopinnot		3	4-18	20			2,5	12	3**		5,5	12		
Opinto-ohjaus	2		2	1	8	10				1	9	10		
ICT			3	9							3	3	3	3
					217,8	276	91,5	153	65,1	60	374,4	489		

Oppilasmäärään suhteutettuna GGs:illä on enemmän opettajia kuin Kauniaisten lukiolla. Kauniaisten lukiolla on henkilökuntaa yhteensä 29 ja GGs:n 26 (TA2020, henkilöstöosio).

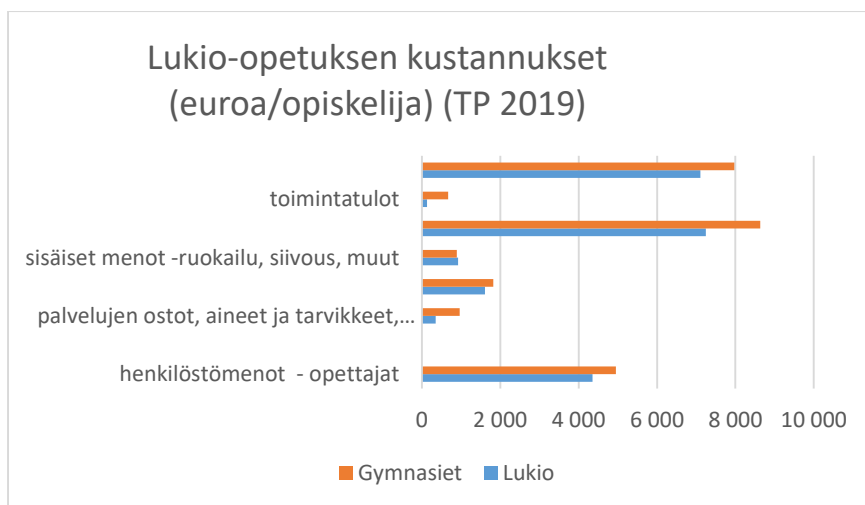
Alla olevan taulukon 14. mukaan Kauniaisten lukiossa opettajat tekevät noin 45 tuntia enemmän ylitunteja verrattuna GGs:n opettajiin. Kauniaisten lukiossa on yhteensä noin 66 816 euroa suuremmat ylituntikustannukset.

Taulukko 14. Lukion opettajien ylitunnit ja ylituntipalkkiot yhteensä (SPB 2019)

	Kevät ylituntien määrä yhteensä (h)	Syksy ylituntien määrä yhteensä (h)	Ylituntipalkkiot vuodessa yhteensä (euro)
Kauniaisten lukio	102,2	102,2	153 101
GGs	57,1	55,8	86 285

GGs:lle on taloudellisesti haastavaa kyetä järjestämään opetusta esim. pienissä kielissä. Ryhmistä tulee paljon pienemmät kuin suomenkieliselä puolella, koska Kauniaisten lukio on huomattavasti suurempi (415 vs. 299 oppilasta vuonna 2020), joten sillä on merkittäviä mittakaavaetuja.

GGs:n toimintakatetta nostaa Kauniaisten lukiota suuremmat toimintatulot. Toimintatulot koostuvat säätiön (stiftelsen) rahoituksesta.

Lukio-ohjelman taloudellinen selvitys

Lukio-ohjelman (luonnos 2020) on laatinut työryhmä, joka on koostunut opetustoimen johtajista ja lukioden rehtoreista. Lukio-ohjelman tavoitteena on ottaa esiin erilaisia ratkaisuja ylläpitämään lukioden vetovoimaa ja takaamaan korkealaatuisten opetuksen jatkuvuus Kauniaisissa.

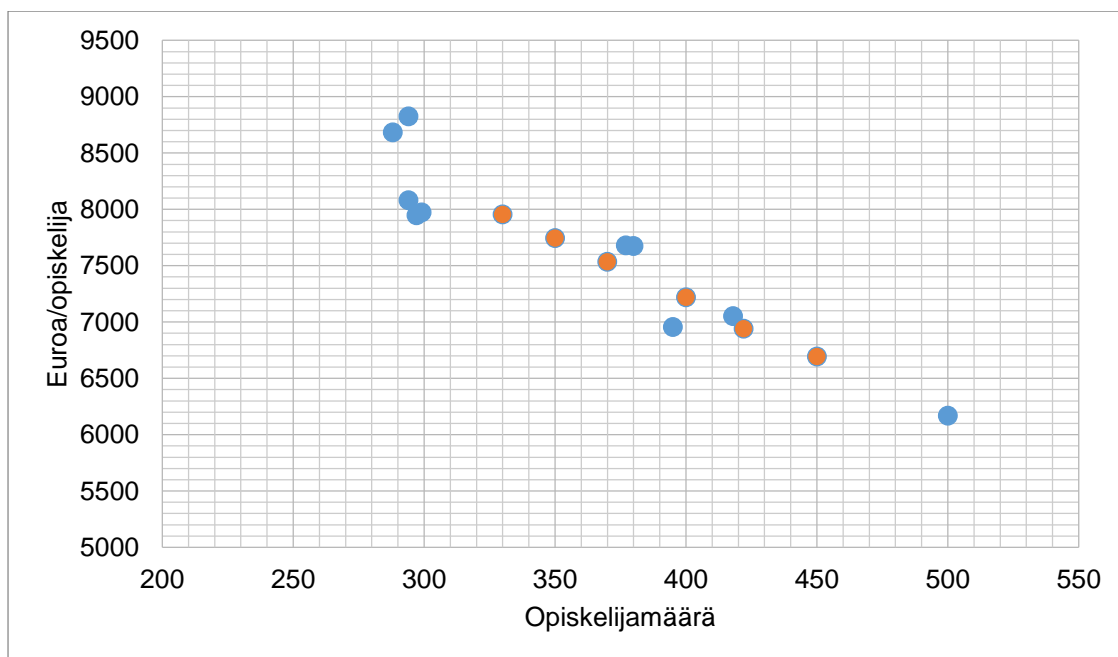
Lukio-ohjelmassa kuvataan Kauniaisten lukioden nykytilaa ja tulevaisuuden kehittämideoita. Nykytilannetta käsittelevässä luvussa esitellään taloudellista tilannetta resurssien jakautumisen, valtionosuuksien, opiskelijakohtaisten toimintakatteiden sekä vieraspaikkakuntalaisten oppilaiden

osuudet huomioiden. Tämän nykytilannekatsauksen jälkeen esitellään kehittämiskäytännönä suuremmat lukiot -vaihtoehto, jossa lukioissa on nykyistä suurempi määrä opiskelijoita.

Yhtenäiskoulu - loppuraportissa (kaupunginvaltuusto 7.11.2016 § 54) nostetaan esiin mahdollisuus, että Kauniaisten lukiot voisivat parantaa tuottavuutta ja alentaa yksikköhintaa kasvattamalla opiskelijoiden määrää ja ryhmäkokoja. Silloinen keskimääräinen ryhmäkoko oli 19 opiskelijaa, kun se nykyään on 20,5 (SUUS 22.10.2019 § 78). Raportin mukaan Kauniaisten lukio voisi kasvattaa opiskelijoiden määrää 450:een tai 500:aan ja GGs 330–345:een opiskelijaan edellyttäen, että on tilaa. Selvityksessä kävi ilmi, että tuolloisten edellytysten vallitessa opiskelijamäärän lisäyksestä 375:stä 500:aan aiheutuvat menot kasvaisivat Kauniaisten lukiossa 93 000 eurolla vuodessa mutta tulot valtionosuuksien muodossa kasvaisivat paljon enemmän, 590 000 eurolla vuodessa. Ratkaisussa lähdettiin siitä, että Mäntymäen koulu remontoidaan lukion tarpeisiin.

Lukion vuosien 2015-2018 toimintakatteiden kehitys osoittaa, että kustannukset ovat laskeneet opiskelijamäärien kasvaessa. Myönteinen kustannuskehitys tulisi jatkumaan, jos opiskelijamäärä kasvaisi 500 opiskelijaan (kaavio 5 alla). Tämä perustuu siihen, että suuremmassa opiskelijamäärässä myös harvinaisemmat lyhyiden vieraiden kielten, eräiden reaaliaineiden sekä taide- ja taitoaineiden ryhmät täyttyvät mutta ryhmiä ei tarvitse perustaa lisää.

Kaavio 5. Ennuste kustannuksista opiskelijaa kohti (punainen), mikäli opiskelijamäärä kasvaa, lähtökohtana kaupungin lukioiden kustannukset vuosina 2015–2019 (sininen). Opiskelijamäärän ja opiskelijakohtaisten kustannusten välinen korrelaatiokerroin on -0.89 vuosina 2015–2019 (Tilinpäätökset 2015–2018, Talousarvio 2019).

Ennusteen perusteella myös GGs:llä voisi olla hyötyä oppilasmäärän kasvusta, jotta kustannuksia saataisiin laskemaan. On kuitenkin huomioitava oppilasmäärän kasvun epälineaarinen vaikutus, joka todettiin jo mittakaavatekijöitä koskevassa luvussa 2.1. Kustannukset eivät jatka laskua loputtomasti ja suoraviivaisesti, vaan vaikutus tasaantuu. Oppilasmäärän liiallinen kasvattaminen aiheuttaa lisää kustannuksia, kun tarvitaan lisää ryhmiä, tiloja tai opettajia. (Lukio-ohjelmaluonnos 2020.)

5 Yhteenveto

Tässä selvityksessä tarkasteltiin Kauniaisten kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kieliryhmäkohtaisia kustannuseroja ja niiden mahdollisia syitä. Selvityksen perusteella suomenkielisten koulujen suoritekohtaiset kustannukset olivat pääsääntöisesti ruotsinkielisten koulujen kustannuksia edullisempia. Toisin sanoen, oppilaskohtaiset kustannukset (toimintakate) ovat suuremmat ruotsinkielisissä kouluissa.

Kustannuseroissa on huomioitava Kauniaisten kaksikielinen opetusjärjestelmä, jossa ruotsin kieli on vähemmistökielenä. Vähemmistökieliryhmän opetuskustannukset ovat kansainvälistenkin tutkimusten mukaan yleensä enemmistökieliryhmää suuremmat, sillä opetuksen järjestäminen pienemmälle oppilasmäärälle ja pienemmille opetusryhmille tulee kalliimmaksi. Suuremmat koulut hyötyvät mittakaavaedusta.

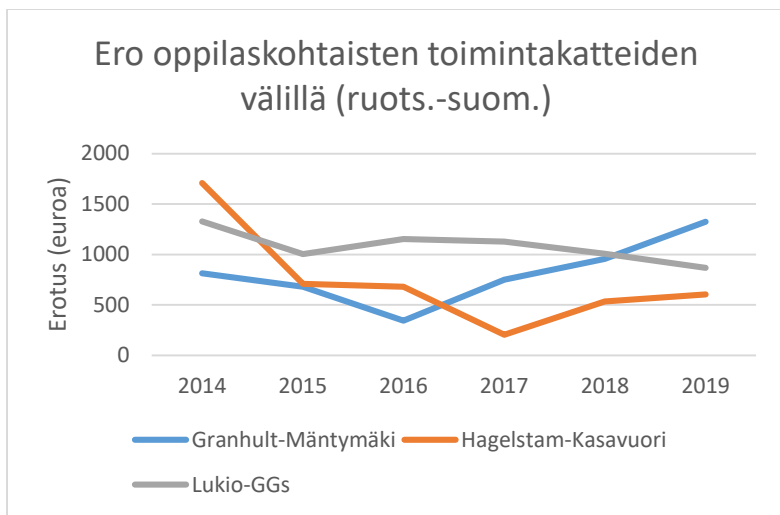
Ruotsinkielisessä opetuksessa on suuremmat henkilöstökustannukset kuin suomenkielisessä opetuksessa. Tähän vaikuttaa mittakaavatekijä eli oppilasmäärä, sillä ruotsinkielisessä opetuksessa (alakoulu ja lukio) on vähemmän oppilaita. Yläkoulut ovat lähes samankokoiset ja henkilöstökustannuksetkin ovat samalla tasolla.

Ruotsinkielisellä puolella palvelujen ostot kustantavat enemmän, etenkin lukiossa kustannukset ovat korkeammat. Erityisopetuksen kustannukset ovat myös ruotsinkielisessä alakoulussa ja lukiossa suuremmat. Lisäksi erityisopetusta ostetaan muilta kunnilta, minkä kustannus näkyy eri paikassa (muu koulutoimi). Ruotsinkieliset erityisopetuksen ostopalvelut ovat huomattavasti kalliimmat oppilasta kohden.

Myös sisäisissä menoissa (kiinteistöjen vuokrat, siivous) ruotsinkielisillä kouluilla on jonkin verran suuremmat kustannukset. Suomenkielisissä kouluissa koulutilojen käyttö on tehokkaampaa suuremman oppilasmäärän takia, mikä laskee myös kiinteistökustannuksia oppilasta kohden. Ruotsinkielisen puolen kiinteistökuja saadaan alenemaan, kunhan ruotsinkielinen esiopetus siirtyy Granhultsskolanin koulutiloihin.

Kuten alla olevasta kuviosta 6. voidaan huomata, eroa suomen- ja ruotsinkielisten koulujen oppilaskohtaisten toimintakatteiden välillä on saatu vuodesta 2014 alkaen kavennettua. Alakoulujen kohdalla ero alkoi jälleen kasvaa vuodesta 2016. Syy tähän on Mäntymäen koulun oppilasmäärän kasvu ja päinvastainen trendi Granhultsskolanissa. Yläkoulujen kohdalla taas laskua jatkui vuoteen 2017, ja sen jälkeen on tapahtunut pientä mutta melko tasaista nousua. Lukioiden osalta ero oppilaskohtaisissa toimintakatteissa on jatkanut suhteellisen tasaisena, vuoden 2016 jälkeen laskusuuntaisena.

Kuvio 6. Ero ruotsinkielisten ja suomenkielisten koulujen oppilaskohtaisten toimintakatteiden välillä (erotus ruots. – suom.)

Kauniaisten vuoden 2020 talousarvioennusteen mukaan suomen- ja ruotsinkielisen alakoulujen välinen erotus toimintakatteissa olisi noin 900 euroa, mikä on vähemmän kuin edeltävinä parina vuotena. On odotettavissa, että ero entisestään pienenee, kun ruotsinkielinen esiopetus muuttaa Granhultsskolanin kiinteistöön. Yläkoulujen ero toimintakatteiden välillä taas olisi arviolta noin 580 euroa, eli se jatkaisi samaa linjaa kuin edeltävinä vuosina. Lukioiden välillä erotus jatkaisi ennusteen mukaan tasaista laskuaan, toimintakatteiden välisen erotuksen ollessa noin 640 euroa. (TA2020.)

Aaltonen, Kirjavainen, Moision, Ollikainen, Perusopetuksen, lukioiden ja ammatillisen peruskoulutuksen tuottavuus ja tehokkuus – loppuraportti, VATT 2007. Saatavilla osoitteessa:

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148607/t135.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Aaltonen, Kirjavainen, Moiso, Efficiency and productivity in Finnish comprehensive schooling 1998-2004, VATT 2006.

Boileau Francois, Commissioner for French Language Services in Ontario, Legislative Assembly of Ontario. (helmikuu 2017)

Häggman Johan, Policy advisor, Federal Union of European Nationalities (FUEN), Researcher Université catholique de Louvain (helmikuu 2017, haastattelu 6.8.2020)

Kauniaisten kaupunginhallituksen asettama työryhmä: Yhtenäinen peruskoulu – loppuraportti 2015.

Saatavilla osoitteessa: <http://kauniainenfi.oncloudos.com/kokous/20162362-3-5.PDF>

Kuntaliitto 2020. Kustannusrakenne. Saatavilla osoitteessa: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kustannusrakenne>

Learning and Skills Network 2006 <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED502039.pdf>

Martin Agneta, Maalahden sivistystoimenjohtaja (7.8.2020)

Schleicher Andreas OECD 2018. World Class, How to Build a 21st Century School System. Saatavilla osoitteessa: https://read.oecd-ilibrary.org/education/world-class_9789264300002-en#page48

Talousarvio 2020 ja taloussuunnitelma 2020-2022, Kauniaisten kaupunki (KV hyväksynyt 11.11.2019 § 58). Saatavilla osoitteessa: <https://www.kauniainen.fi/files/17520/TA2020.pdf>

Vaillancourt Francois, kansallistalouden professori Université de Montréal (helmikuu 2017)